

ANMELDELSER

"Bredbåndsnet. Telenet. Fællesantennenet". De samvirkende Telefonselskaber. Marts 1982..

"Foreløbig rapport vedrørende Bredbåndsnet". Bredbåndsudvalget. Juni 1982.

"Fællesantennenet. Fremtidens TV-distribution i Danmark". Grossistforeningen for radio og elektronik. Antennesektionen. December 1982.

Anmeldt af: Marit Bakke, lektor ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.

Vi har altid vidst, at telekommunikation bl.a. har med økonomi at gøre. Den aktuelle diskussion omkring indførelse af ny medieteknologi illustrerer på forbilledlig måde, at en sådan sammenhæng faktisk eksisterer. De tre udredninger, som hermed anmeldes, opsummerer diskussionens mest markante synspunkter, og de er derfor et godt udgangspunkt for at vurdere, hvad den seneste udvikling på medieområdet drejer sig om.

Efter afsluttet læsning er der et spørgsmål, som straks melder sig: Er det en industripolitik eller en mediepolitik, som skal fastlægges? Og hvem fremfører henholdsvis industripolitiske og mediepolitiske synspunkter - synspunkter som vil indgå som præmisser for de beslutninger, som skal træffes angående valg af teknisk løsning for spredning af elektroniske signaler (lyd og billeder). Parterne som denne afgørelse angår, er:

- 1) P & T og de regionale teleadministrationer
- 2) Lokale myndigheder (kommunalbestyrelse)
- 3) Producenter af elektroniske medier og udstyr
- 4) Private borgere

Først skal det konstateres, at to af udredningerne er lavet af teleadministrationerne og telefonselskaberne, mens den tredje er skrevet af en gruppe producenter. De blev publiceret i henholdsvis marts, juni og december 1982. Den tredje part - kommunerne - markerede i et notat af april 1981 interesse for den medietekniske udvikling: kommunerne "ønsker en styring af etablering og ændring af fællesantenneanlæg". I øvrigt har kommunerne forholdt sig ganske passive i den løbende diskussion. Dette kommer jeg tilbage til senere. Den fjerde part - borgerne - har foreløbigt stået svagest med hensyn til at prøve at øve indflydelse på den beslutning, som skal tages.

Det er to tekniske løsninger, som sættes op mod hinanden; det integrerede bredbåndsnet på den ene side og på den anden side et hybridnet, dvs. et net som anvender flere teknikker. Vi skal nu se på, hvordan de tre udredninger argumenterer for den ene eller den anden løsning.

Grundlaget for udarbejdelsen af telefonselskabernes rapport ("den gule") var (s. 2):

Der ønskes udarbejdet forslag til en overordnet politik for telefonselskabernes anlæg og drift af fællesantenneanlæg.

Udvalget slår fast, at telefonselskaberne hurtigst muligt bør gå ind i udbygningen af fællesantenneanlæg. På dette tidspunkt er det væsentligste argument de tekniske muligheder, som ligger i lyslederkabler. Med henvisning til udviklingen i andre lande, hævdes det i rapporten, at (s. 3):

en tilsvarende udvikling vil ske i Danmark, og det er betænkeligt ikke at tage hensyn til et kommende behov for bredbåndstransmission over længere afstande i forbindelse med den fortsatte udbygning af de fysiske net i teleadministrationernes regie.

Udvalget foreslår derfor, at telefonselskaberne bør satse på etablering af et landsdækkende integreret bredbåndsnet. Hvori består så dette "kommende behov"?

Udvalget nævner følgende:

1. For kommuner og offentlige myndigheder: et bredbåndsnet vil give muligheder for at etablere offentlige informationssystemer. Sådanne systemer vil i fremtiden måske blive betragtet som offentlige goder på linje med elektricitet og vandforsyning. På lang sigt vil telefonselskaberne kunne tilbyde net med tilhørende service langt billigere end de private antenneforeninger. Blandt andet vil der kunne spares valuta for færre indkøb i udlandet.
2. For virksomheder: et bredbåndsnet giver et system til udveksling af store informationsmængder, inklusive billeder.
3. For den almindelige borger: et bredbåndsnet vil åbne for modtagelse af flere udenlandske radio- og TV-programmer. Dette bliver især aktuelt, når de forskellige europæiske satellitter kommer i luften fra omkring 1985-86. Inden satellitoverføringerne kommer, vil det være nødvendigt at tilbyde svensk og tysk TV, hvor dette ikke allerede findes. Dette forudsætter imidlertid, at transport af TV-signaler over kommunegrænserne bliver tilladt. Så langt "den gule rapport".

Foreløbig er det i første række virksomheder, som har erklæret sig specielt interesserede i de tjenester et bredbåndsnet kan give. I opinionsundersøgelser er registreret en positiv holdning til muligheden for at kunne modtage udenlandske programmer. Men udvalget erkender selv, at det især er erhvervslivet og den offentlige administrations behov, som vil blive dækket.

Grunden til at udvalget opstiller de andre behov er, at telefonselskabernes udbygningsplaner støder på et finansieringsproblem: hvem skal betale de nødvendige investeringer på ca. 4 milliarder? Investeringer i et net som i dag og den nærmeste fremtid vil have overkapacitet, og som den almindelige borger måske ikke er villig til at betale for. "Telefonselskaberne må derfor tillægge tjenesten 'fordeling' af radio og TV-programmer' meget stor betydning. Denne tjeneste, der i sig selv har vist sig at være rentabel, kan være med til at skabe rentabilitet i et landsdækkende bredbåndsnet" (Den "gule rapport", s. 10).

Telefonselskaberne vil med andre ord få så mange instanser som muligt til at

abonnere på den ene eller den anden form for tjeneste. Kun på den måde kan et overordnet bredbåndsnet finansieres.

Med denne rapport markerede telefonselskaberne sig som erhvervslivets og elektronikindustriens alliancepartner. Dette bekræftes yderligere i rapporten fra Bredbåndsudvalget. Udvalgets kommissorium har været (s. 1):

Udvalget skal udrede teknologiske og anvendelsesmæssige muligheder for eventuelt kommende bredbåndsnet. Udvalget skal belyse økonomiske og udbygningsmæssige forhold ved eventuelt etablering af et sådant (sådanne) net, idet der vælges forskellige antal egentlige bredbåndskanaler (video) som grundlag.

Rapporten går et skridt videre fra den "gule rapport" og uddyber, hvilke behov som kan tænkes at være for bredbåndstjenester. Vurderingerne er forfriskende direkte på sagen, idet der på s. 8 står:

For private brugere findes såvidt udvalget bekendt ingen stærk påvirkning eller behovstilkendegivelse, der kan tolkes som et ønske om nye landsdækkende bredbåndstjenester. ... Interessen for nye bredbåndstjenester må forventes næsten udelukkende at hidrøre fra professionelle brugere, og det er da også fra sådanne, at der er forekommet forespørgsler til teleadministrationerne om muligheder for at etablere videoforbindelser til konferencebrug.

Telefonselskabernes Teledataforsøg i 1982 bekræfter den manglende interesse blandt private brugere.

Leverandører af elektronisk udstyr vil ifølge udvalget nok være interesseret i et bredbåndsnet. Men denne interesse er alligevel ikke helt så entydig - dette kommer jeg tilbage til nedenfor i forbindelse med Grossistforeningens rapport. En tredje part - informationsleverandørerne, især aviser - formoder udvalget ikke er specielt interesseret i en udbygning. Det væsentligste er, at de sikres adgang til et eventuelt anlæg i fremtiden. Til sidst ser udvalget på antenneforeninger og kommuner, og konstaterer, at begge parter er usikre med hensyn til anvendelsen af et bredbåndsnet.

Her peger udvalget på en vigtig faktor for bredbåndsnettets videre skæbne, nemlig kommunernes rolle. En række kommuner har allerede diskuteret, hvordan de skulle forholde sig til fællesantenneanlæg, og med forskelligt resultat. Her skal kort

nævnes to eksempler.

I perioden mellem juli 1973 og april 1981 deltog Århus kommune i diskussionerne omkring udbygningen af kabelanlæg. Blandt andet tog byrådet initiativ til nedsættelse af en ad hoc komité med repræsentation fra telefonselskabet (JTAS), forskellige borgerorganisationer og kommunen. Kommunen var først og fremmest interesseret i at få undersøgt muligheden for at oprette et integreret bynet, og komiteen skulle i den forbindelse se på de økonomiske forhold og på, hvilke formål et sådant net kunne tjene. Allerede i 1974 anbefalede komiteen, at der af økonomiske grunde ikke skulle satses på et bredbåndsbaseret bynet. Den mente heller ikke, at kommunen skulle engagere sig økonomisk i et lokal-TV baseret på det eksisterende kabelnet (koaksial). Et sådant net ville kun dække 5.000 ud af kommunens 78.000 indbyggere, og det ville være en alt for lille andel til at retfærdiggøre en kommunal indsats. Planerne blev derfor opgivet og komiteen opløst i april 1981.

I 1976 vedtog byrådet i Skjern kommune at stille som økonomisk garant for den private Skjern Kommune Fællesantenneforening. Allerede i anlæggets første år viste driften underskud - tilslutningen havde været mindre end beregnet. Den manglende interesse blandt borgerne blev ved, således at kommunen i perioden 1978-1982 i alt har støttet med 7 mill. kr.

Tilbage til rapporterne. Forskellen mellem de to fra teleadministrationerne ligger især i, at bredbåndsudvalget fra juni er mere eksplicit end den "gule" i behandlingen af forskellige parters behov. Især er der sket en ændring fra en generel henvisning til det teknisk mulige til en endnu stærkere understregning af de industripolitiske aspekter. Med mindre der hurtigt vedtages en langsigtet plan for udbygning på bredbåndsområdet, herunder fællesantenneanlæg, forventer udvalget, at dansk industris muligheder for at få en væsentlig andel af de forventede milliardinvesteringer vil være små (s. 7).

Det er især eksportmulighederne som fremhæves, men for at fremme dem vil industrien have behov for et hjemmemarked for produktudvikling og som udstillingsvindue for potentielle købere i udlandet. Udvalget anbefaler derfor, at der igangsættes forsøg med lokale bredbåndsnet for et mindre antal abonnenter.

Dermed vil det være muligt at udvikle produkter, som varetager forskellige brugerbehov, og som kan sælges til rimelig pris. Desuden kan teleadministrationerne samle erfaringer og udvikle teknisk ekspertise.

Når vi så kommer til rapporten fra Grossistforeningen fra december 1982 viser det sig, at der selv med et industripolitisk udgangspunkt er forskellige meninger om den mest egnede tekniske løsning - bredbåndsnet eller udbygning af den nuværende struktur.

Rapporten fra Grossistforeningen er direkte foranlediget af telefonselskabernes marts-rapport om bredbåndsnet. Og den er skrevet fordi antennebranchen er uenig i teleadministrationernes stærke satsning på et bredbåndsnet, og i deres argumentation for det. Rapporten konstaterer kort og godt at der ikke er dokumenteret noget reelt behov for bredbåndsnet. Virksomheders og institutioners forventede fremtidige kommunikationsbehov kan dækkes ved udbygning af den eksisterende struktur, f.eks. ved hjælp af radiokædeforbindelser. En sådan løsning vil tillige være langt billigere. Grossistforeningen underbygger denne påstand ved at opstille nye økonomiske beregninger som viser, at bredbåndsløsningen vil være langt dyrere end den private branches løsning med kombination af flere teknikker.

Hensynet til dansk industri tillægges heller ikke stor vægt af Grossistforeningen. Grunden er, at telefonselskaberne ikke har taget højde for at indtjeningsmulighederne forudsætter en protektionistisk politik, som antagelig ikke kan gennemføres.

Det, som antennebranchen tilsyneladende mest frygter er en udvikling henimod monopoltilstande. En udbygning af bredbåndsnet kræver så store investeringer, at det især vil være de større virksomheder som kan være med, og som dermed vil kunne sætte betingelserne for branchens udvikling. Ved at bygge videre på den nuværende struktur med fællesantennenet, kan der opretholdes en decentraliseret styring af de mange små virksomheder selv.

Grossistforeningens konklusion er derfor:

Det må derfor anbefales, at antennebranchen fortsætter arbejdet med udbygningen af fællesantennenet til gavn for forbrugerne, og at telefonselskaberne arbejder videre med lyslederteknikken i forbindelse med udbygningen af

telefonnettet til gavn for telefonabonnenterne.

Desuden anbefales det, at de fremtidige anlæg etableres i kommunalt regie, på linie med forsyningsopgaver som vand og elektricitet.

Indledningsvis blev private borgere nævnt som én af parterne i den udvikling som for tiden sker på det medieteknologiske område. Indtil nu har de været den svage part, fordi de ikke optræder som en organiseret enhed og heller ikke har den nødvendige viden til at kunne gå ind i en kvalificeret debat. Det er derfor interessant, at Grossistforeningen også inddrager hensynet til private brugere i sin argumentation.

For i sidste ende synes spørgsmålet at være, om borgerne skal være med til at betale for én bestemt industripolitisk løsning, eller om de industripolitiske valg skal tages på grundlag af de svært forskellige kommunikationsbehov blandt brugergrupperne. At der med andre ord reelt er tale om et industripolitisk eller kommunikationspolitisk valg. De tre rapporter indeholder mange konkrete tal og oplysninger, som bidrager til at sætte perspektiv på, hvad et sådant valg vil indebære.

Anne Lund: FIBERFIX

Jydsk Telefon, Århus 1982. 112 sider, gratis ved henvendelse til Jydsk Telefon: 06-29 33 66.

Anmeldt af: Preben Sepstrup, lektor ved Handelshøjskolen i Århus.

Et teknisk fix er en teknisk løsning på et ikke teknisk problem. Fiberfix er Anne Lunds speciale fra Institut for Virksomhedsledelse, Århus Universitet, om beslutningsprocesserne, der er gået forud for den indførelse af lysledere i Danmark, som vi i øjeblikket ser begyndelsen på. Specialet handler om, hvordan den kabeltekniske udvikling er blevet fixeret på optiske fibre (lysledere), om hvordan telefonselskaberne med Jydsk Telefon i spidsen er i færd med at fastlægge den fremtidige udformning af telenettet, og om hvordan beslutningstagerne har bundet sig til bestemte løsninger.

Borset fra en organisationsteoretisk indledning i del 1. er Fiberfix let tilgængelig og spændende læsning for enhver, der er interesseret i den nye informationsteknologi og i, hvordan informationsteknologien indføres.

Del 2 rummer en redegørelse for den teletekniske udvikling i Jydsk Telefon med hensyn til både centraler, kabler og transmissionsteknik. Det andet baggrundsafsnit i del 2 er en kronologisk redegørelse for lyslederteknologiens innovationsproces uden for Danmark. På denne baggrund redegør Anne Lund på fængslende vis for det samspil mellem Elektromagnetisk Institut, Teleteknisk Forskningslaboratorium, NKT, Laboratoriet for Halvlederteknik og Jydsk Telefon, der førte til beslutninger om produktion af lysledere i Danmark og til beslutningerne om indførelse af lysledere i det danske telenet. Også de mindre aktivister i denne aktion er med i beskrivelsen: RE-instruments, Arcodan, Jutland Telecom, Elselskaberne, DSB, Stofa, Cox Cable, mediebranchen, Danmedia, Mediekommissionen, Forbrugerrådet og endog de kritiske medieforskere.

De samme medieforskere har i øvrigt været ganske længe om at opfatte, hvad der foregik. Side 51 citerer Anne Lund Børge Jacobsen fra Post og Telegrafvæsenet i forbindelse med et foredrag holdt i 1974 om det japanske Hi Ovis, som vi nu